

Edukacja i rozwój dzieci i młodzieży

07

Outdoor Education PO POLSKU

Pakiety wdrożeniowe innowacji społecznych zostały przygotowane w ramach projektu „Innowacje w samorządzie” realizowanego przez Fundację Fundusz Współpracy.

Pakiet wdrożeniowy **Outdoor Education PO POLSKU** został opracowany na podstawie innowacji społecznej stworzonej w ramach inkubatora POPOJUTRZE 2.0

Niniejszy materiał opublikowany jest na licencji CC BY 4.0 (Creative Commons-Uznanie autorstwa-4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0)). Szczegóły licencji znajdziesz pod adresem: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>

Projekt realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Autorzy innowacji:

- Katarzyna Jämsä
- Magdalena Jankowska
- Fundacja Finnway Polska

Autorzy pakietu wdrożeniowego:

FUTURI

- Natalia Kacprzyk
- Łukasz Szczęsny
- Urszula Majewska
- Agnieszka Sikorska
- Magdalena Jochemczyk
- Maria Garus

Skład dokumentu:

- Magda Ociepka-Maik

Spis treści

01 Charakterystyka innowacji	5
1. Czym jest innowacja i jaki problem rozwiązuje?	6
2. Jakie jednostki mogą wdrażać innowacje?	14
3. Do jakich odbiorców jest kierowana innowacja?	16
4. Na czym polega wyjątkowość tego rozwiązania?	18
5. Co możecie zyskać wdrażając innowację?	19
6. Dlaczego Wasi odbiorcy będą zainteresowani innowacją?	20
02 Instrukcja wdrożenia	22
1. Na czym będzie polegało wdrożenie?	23
2. Jakich zasobów potrzebujecie do wdrożenia?	24
3. Jak przeprowadzić wdrożenie krok po kroku?	28
4. Na jakie potencjalne ryzyka należy uważać?	39
5. Harmonogram prac	41
6. Ramowy budżet wdrożenia innowacji	43
03 Lista załączników i źródeł	46
1. Lista załączników	47
2. Źródła	47

01

Charakterystyka innowacji

1. Czym jest innowacja i jaki problem rozwiązuje?

Czym jest rozwiązanie?

Zestaw wskazówek, który wspiera wdrażanie metody Outdoor Education, czyli edukacji na świeżym powietrzu, do programów nauczania szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz przedszkoli. Dzięki nim nauczyciele mogą przenieść nauczanie z klas do lasów, parków i pobliskich terenów zielonych. Dzieci i młodzież zyskują szansę na naukę przez doświadczenie i na spędzanie czasu na świeżym powietrzu.

Model opiera się na rozwiązaniach z krajów skandynawskich i Szkocji, dostosowanych do polskich realiów. Zawiera przewodnik z praktycznymi informacjami oraz przykładowe scenariusze zajęć.

Na jaki problem odpowiada?

Innowacja odpowiada na problem spędzania zbyt małej ilości czasu na świeżym powietrzu przez dzieci i młodzież. Wynika to między innymi z braku znajomości metod edukacji na świeżym powietrzu i znikomego ich wykorzystania.

Do kogo jest kierowana?

Dzieci i młodzież

które potrzebują aktywności i kontaktów z naturą, aby lepiej rozwijać swoje kompetencje

Nauczyciele

którzy poszukują nowych i efektywnych metod pracy

Kadra zarządzająca

która chce zadbać o urozmaicenie oferty oraz podniesienie poziomu edukacji

Kto może wdrażać?

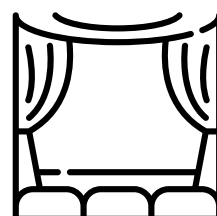
Przedszkola

jako dodatkową formę zajęć rozwojowych

Szkoły podstawowe i ponadpodstawowe

w ramach realizacji podstawy programowej przez nauczycieli biologii, geografii, historii, techniki, plastyki czy WF-u

Domy kultury i biblioteki

które chcą poszerzyć swoją ofertę zajęć dla dzieci i młodzieży

Jakie są najważniejsze funkcje?

- Rozwój kompetencji edukacyjnych i fizycznych dzieci i młodzieży poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą.
- Lepsze przyswajanie wiedzy dzięki bezpośredniemu doświadczeniu (nauka przez działanie).
- Rozwój kompetencji interpersonalnych takich jak: praca w grupie, komunikatywność i kreatywność.

Jak działa innowacja?

W ramach innowacji nauczyciele otrzymują materiały zawierające określone wytyczne edukacyjne i zasady bezpieczeństwa (wraz z piktogramami), które wspierają ich w starannym projektowaniu i wdrażaniu wysokiej jakości scenariuszy zajęć outdoorowych.

Edukację outdoorową można wdrażać trzema metodami.

Metoda projektów

- Należy dokonać wyboru treści podstawy programowej, które będą realizowane w formie zajęć terenowych.
- Wyboru może dokonywać nauczyciel samodzielnie lub w porozumieniu z uczniami i innymi nauczycielami, w ramach korelacji przedmiotowych.
- Metoda zakłada stworzenie harmonogramu zadań outdoorowych oraz określenie celów edukacyjnych krótkoterminowych i długoterminowych.
- W zależności od potrzeb i możliwości, zadania mogą być realizowane w blokach czasowych, np. przez tydzień, miesiąc, semestr.
- Zajęcia outdoorowe mogą być działaniem całorocznym lub cyklicznym (np. raz w miesiącu).

Metoda wycieczek przedmiotowych

- Stanowi uzupełnienie bieżących tematów lekcji o wiedzę praktyczną z jednego lub z grupy przedmiotów.
- Pozwala na zaangażowanie uczniów i ich rodziców w proces przygotowań i realizacji zajęć w terenie (zapowiedzianych wcześniej wyjść lub wyjazdów jednodniowych).

Metoda ad hoc

- Organizacja zajęć outdoorowych na terenie placówki edukacyjnej lub w odległości spaceru od niej.
- Pozwala zminimalizować lub wyeliminować koszty nauki w terenie.
- Umożliwia szybkie reagowanie na zmienne warunki atmosferyczne i przesunięcie terminu zajęć w plenerze.

Osiąganie trwałych korzyści z realizacji zajęć w terenie wymaga systematyczności takich działań. Warto przyjąć założenie, zgodnie z którym nauczyciel, który decyduje się na wdrażanie tej formy nauczania, w ciągu roku szkolnego organizuje około 25-30 zajęć na świeżym powietrzu. Długość i forma samych zajęć powinna być dostosowana do potrzeb nauczanego przedmiotu, grupy wiekowej i możliwości organizacyjnych. W zależności od możliwości można łączyć krótsze zajęcia (metoda ad-hoc) z wycieczkami przedmiotowymi lub metodą projektową. Rozłożenie zajęć w trakcie roku szkolnego też może być zróżnicowane – na przykład więcej zajęć jesienią i wiosną.

Kto uczestniczy we wdrażaniu rozwiązania i w jaki sposób?

Kadra zarządzająca

Wprowadza nowy program do swoich placówek, zachęca i wspiera kadrę nauczycielską w jego realizacji, formalizuje współpracę z partnerami.

Nauczyciele

Przygotowują i realizują zajęcia w ramach podstawy programowej swojego przedmiotu. Wykorzystują gotowe, wzorcowe scenariusze lub w oparciu o nie przygotowują własne lekcje na świeżym powietrzu.

Dzieci i młodzież

Korzystają z zajęć na zewnątrz, ucząc się przez doświadczenie i na świeżym powietrzu. Zyskują nowe doświadczenia i kompetencje, które mogą łatwo wykorzystywać poza murami szkoły.

Rodzice

Przygotowują i motywują dzieci do udziału w zajęciach. Wspierają nauczycieli podczas zaplanowanych lekcji w bliższym lub dalszym plenerze oraz podczas wyjazdów. Zachęcają dzieci do przebywania na świeżym powietrzu poza lekcjami. W ramach aktywności rodzinnych kontynuują w domu tematy podejmowane w szkole.

Partnerzy

Pomagają w przygotowaniu i realizacji zajęć w ramach swojej działalności lub udostępniają przestrzeń na prowadzenie zajęć.

Gdzie odbywają się zajęcia?

Zajęcia odbywają się głównie na zewnątrz: w parkach, lasach i innych terenach zielonych w okolicy. Może to być również teren przyszkolny lub położony blisko niej. Lekcje mogą przybrać formę krótkich wyjść ze szkoły lub kilkugodzinnych wycieczek.

Co trzeba uwzględnić?

- **Warunki pogodowe i bezpieczeństwo** — zajęcia mogą odbywać się w niemal każdych warunkach, ale trzeba zapewnić bezpieczeństwo dzieci, sprawdzając warunki pogodowe oraz dostępność miejsc do ewentualnego schronienia w razie załamania pogody.
- **Odpowiedni ubiór i niezbędne rzeczy do zabrania** — podczas zajęć w terenie dzieci powinny posiadać odpowiedni ubiór, dostosowany do warunków, oraz mieć ze sobą adekwatną ilość jedzenia i napoi.
- **Koszty transportu i wyżywienia** — w przypadku zajęć wymagających dłuższego dojazdu, można pokryć koszty transportu oraz posiłków, tak aby nie obciążać rodziców.

Na zdjęciu dwoje dzieci siedzi na pniu drzewa w parku, czytając i robiąc notatki w zeszytach.

Dlaczego to działa?

- Innowacja oferuje gotowy pakiet materiałów, które pozwalają łatwo przygotować i przeprowadzić pierwsze zajęcia outdoorowe, a następnie rozwijać własne scenariusze.
- Nie ma bariery wejścia – dla poprowadzenia prostych zajęć wystarczy teren szkoły lub miejsce w odległości spaceru od niej.
- Jest możliwość dostosowania programów i charakteru zajęć do wieku dzieci, zakresu nauczania z różnych przedmiotów oraz możliwości organizacyjnych placówki.
- Realizacja podstawy programowej w nowoczesny i atrakcyjny dla dzieci i młodzieży sposób poprzez świadomie stosowaną edukację na świeżym powietrzu zwiększa zaangażowanie uczniów, a tym samym wzmacnia efekty uczenia się.
- Wpisuje się w trendy i potrzeby społeczne – kładzie nacisk na tematy związane z ekologią i zrównoważonym rozwojem.

Jak może wyglądać przykładowy program/oferta?

Innowacja pozwala elastycznie dostosowywać program do potrzeb i wieku dzieci oraz możliwości placówek edukacyjnych.

W załącznikach znajdziesz 20 przykładowych scenariuszy lekcji na zewnątrz, które mogą być inspiracją do planowania zajęć przez nauczycieli przedszkolnych oraz nauczycieli różnych przedmiotów (biologii, geografii, historii, techniki, plastyki, WF-u).

Przykładowy scenariusz zajęć (skrót)

Tytuł zajęć: Daj się zainspirować naturze

Grupa wiekowa: szkoła ponadpodstawowa

Czas: 240 min + dojazd do parku, lasu lub terenu zielonego

Materiały: 2 kosze wiklinowe, węgiel, kartki bloku technicznego A4

Interdyscyplinarność: biologia, geografia, plastyka

Cele:

- wzrost wiedzy na temat zagrożeń dla gatunków/ekosystemu,
- wzrost zdolności fizycznych: chodzenie po nierównym terenie,
- odwzorowanie gatunków roślin i zwierząt różnymi metodami,
- wzrost kompetencji przekrojowych: praca w grupie, komunikatywność, kreatywność.

Wyposażenie dzieci na zajęcia: odzież dostosowana do zajęć w plenerze, smartfon lub aparat fotograficzny, notatnik, ołówek, gumka, drugie śniadanie.

Przebieg zajęć:

- **zadania wprowadzające** — wyjaśnienie celu i przebiegu zajęć oraz zadanie na rozgrzewkę i integrację,
- **zadanie główne** — obserwacja, zbieranie lub dokumentowanie gatunków flory i fauny oraz przygotowywanie tablicy informacyjnej na wybrany spośród 5 tematów (praca zespołowa w terenie i w miejscu zadaszonym, np. wiata, w grupach 4-6-osobowych, wsparcie nauczyciela jako eksperta),
- **podsumowanie** — każda grupa przedstawia swój projekt pozostałym.

2. Jakie jednostki mogą wdrażać innowacje?

Innowacja skierowana jest głównie do szkół. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, aby mogły wykorzystywać ją także inne placówki pracujące z dziećmi, młodzieżą czy rodzinami. Warto wykorzystać wiedzę i potencjał partnerów, którzy specjalizują się w edukacji leśnej czy przyrodniczej.

Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST) i jednostki organizacyjne JST

1. Szkoły

Wdrażają nowe metod pracy i poszerzają ofertę edukacyjną.

2. Przedszkola

Korzystają z pomysłów na realizację zajęć na zewnątrz.

3. Domy kultury

Wzbogacają ofertę dla dzieci i młodzieży w ramach projektu lub zajęć cyklicznych.

4. Biblioteki

Prowadzą nietypową działalność edukacyjną dla dzieci i młodzieży.

5. Wydziały edukacji i oświaty

Wspierają placówki edukacyjne w rozwoju i podnoszeniu efektywności.

Potencjalni partnerzy lokalni

1. Organizacje pozarządowe

Szczególnie z obszaru edukacji, ekologii, środowiska przyrodniczego, dziedzictwa historycznego, turystyki.

2. Nadleśnictwa

Prowadzą własną działalność edukacyjną, związaną z tematyką leśną i przyrodniczą i współpracują ze szkołami.

3. Centra edukacji leśnej

Oferują miejsce i gotowe programy, z których mogą skorzystać szkoły i przedszkola.

4. Zarządy Zieleni

Zainteresowane współpracą ze szkołami i wspieraniem edukacji ekologicznej.

5. Eksperci i ekspertki w zakresie alternatywnych form edukacji

Osoby, które mogą dzielić się doświadczeniem w realizacji edukacji outdoorowej oraz pomóc w przygotowywaniu programów i scenariuszy.

6. Uczelnie wyższe

Szczególnie o profilu edukacji ekologicznej, rolniczej, gospodarki leśnej.

3. Do jakich odbiorców jest kierowana innowacja?

Jednym z istotniejszych zadań podczas wdrażania innowacji jest precyzyjne określenie grupy odbiorców. Pozwala to na lepsze zarządzanie wdrożeniem i realizacją zadań, a także bardziej precyzyjne działania komunikacyjne i rekrutacyjne.

Dzieci i młodzież

- Dzieci od 3. roku życia do ukończenia szkoły średniej.
- Potrzebują ruchu i kontaktów z naturą do prawidłowego rozwoju.
- Lepiej uczą się poprzez doświadczanie i działanie w grupie.

Nauczyciele

- Opiekunowie przedszkolni i nauczyciele m. in. biologii, geografii, historii, techniki, plastyki, WF-u.
- Poszukują nowych metod pracy, które zainspirują dzieci i zachęcają je do aktywnego udziału w zajęciach.

Kadra zarządzająca placówek edukacyjnych

- Chce rozwijać ofertę edukacyjną zgodną z nowymi trendami.
- Zależy jej na rozwijaniu kompetencji społecznych dzieci i młodzieży – pracy projektowej, współpracy w grupie, komunikacji.
- Szuka sposobów na zwiększenie atrakcyjności i prestiżu swojej placówki.
- Jest otwarta na nowe metody nauczania i współpracę z innymi podmiotami.

Rodziny z dziećmi

- Rodzice dzieci od 3 roku życia.
- Dziadkowie, którzy mogą zaangażować się w działania plenerowe.
- Zależy im na aktywności fizycznej dzieci i ich wszechstronnym rozwoju.
- Wspierają realizację działań i mogą towarzyszyć nauczycielowi jako dodatkowi opiekunowie.

4. Na czym polega wyjątkowość tego rozwiązania?

Warto mieć świadomość, na czym polega wyjątkowość tego rozwiązania, i dbać o to, aby te aspekty nie umknęły w gąszczu zadań i terminów.

Łączenie wiedzy z praktyką

Dzieci i młodzież doświadczają i obserwują w terenie zjawiska, o których standardowo uczyłyby się z kart podręczników. To ułatwia im zrozumienie tych zjawisk, praw, korelacji i pomaga w zapamiętywaniu wiadomości.

Łatwość wdrożenia

Po wdrożeniu rozwiązania w pierwszym roku, powielanie go nie wymaga dużych nakładów finansowych. Zajęcia można prowadzić na terenie szkoły, w pobliskim parku lub w lesie. Placówki mogą również skorzystać z pomocy i wiedzy organizacji zewnętrznych, które specjalizują się w edukacji outdoorowej.

Mierzalne efekty

Innowacja zawiera narzędzie pomiaru (ankietę) wzrostu kompetencji przekrojowych uczniów i nauczycieli zdobytych podczas zajęć na świeżym powietrzu. Pozwala to na realne śledzenie efektów i sprawdzenie działania metody.

Sprawdzone i adekwatne metody

Innowacja czerpie wiedzę z innych krajów, które mają wieloletnie doświadczenie prowadzenia edukacji na świeżym powietrzu. Została jednocześnie dopasowana do polskich realiów.

5. Co możecie zyskać wdrażając innowację?

Wdrożona innowacja może służyć rozwiązaniu konkretnego problemu danego samorządu, ale także wpisywać się w szereg innych zadań i celów. Poniżej znajdują się korzyści dla samorządów wdrażających.

Wyższa jakość kształcenia

Systemowo wdrażana edukacja na świeżym powietrzu poprawia efekty kształcenia. Lepsze wyniki egzaminów zewnętrznych przekładają się na poprawę szans edukacyjnych i zawodowych młodych mieszkańców gminy. Jednocześnie wzrasta prestiż samej placówki edukacyjnej.

Urozmaicenie oferty

Gmina jest postrzegana przez mieszkańców jako zapewniająca atrakcyjną i efektywną edukację, zgodną ze współczesnymi trendami i odpowiadającą na aktualne problemy i potrzeby młodych ludzi.

Systemowe rozwiązanie dla wsparcia zdrowia fizycznego i psychicznego

Stworzenie dzieciom i młodzieży warunków do spędzania czasu z dala od ekranów, ale także poza ławkami szkolnymi, na świeżym powietrzu, stanowi element profilaktyki zdrowia fizycznego i psychicznego młodych mieszkańców gminy. Dzięki temu samorząd skutecznie odpowiada na współczesne wyzwania związane z dobrostanem młodzieży, minimalizując ryzyka społeczne i zdrowotne.

Wysoka jakość programu

Określone zasady, wytyczne edukacyjne i bezpieczeństwa (wraz z piktogramami) wspierają nauczycieli w starannym projektowaniu i wdrażaniu wysokiej jakości scenariuszy zajęć outdoorowych.

6. Dlaczego Wasi odbiorcy będą zainteresowani innowacją?

Podczas rekrutacji odbiorców do projektu ważne jest, aby mówić do nich językiem ich korzyści. Dzięki temu będą w stanie zrozumieć, czego mogą się spodziewać po uczestnictwie, i zobaczyć, jak wpłynie to na ich życie.

Poniżej znajdziesz główne korzyści, które możesz przywołać, pozyskując różne grupy odbiorców dla wdrażanej innowacji.

Dzieci i młodzież

- **Atrakcyjna i angażująca forma nauki** poprzez eksplorację, obserwację i doświadczanie natury, co sprzyja głębszemu zrozumieniu i przyswojeniu wiedzy.
- **Rozwijanie kompetencji** przydatnych w codziennym życiu.
- **Poczucie sprawczości** i aktywne zaangażowanie w tworzenie programu.
- **Spędzanie czasu na świeżym powietrzu** jako alternatywa dla świata cyfrowego.

Nauczyciele

- **Dostęp do gotowych, wysokiej jakości materiałów** niezbędnych do starannego przygotowania i efektywnego prowadzenia zajęć outdoorowych.
- **Innowacyjny i atrakcyjny sposób** realizacji podstawy programowej.
- **Wzbogacenie warsztatu dydaktycznego** poprzez poznanie nowych metod pracy.
- **Skuteczniejsze przekazywanie wiedzy** i wspieranie rozwoju podopiecznych.

Kadra zarządzająca

- **Skuteczniejsza realizacja podstawy programowej** i wzrost jakości kształcenia.
- **Możliwość mierzenia efektów kształcenia** dzięki gotowym narzędziom.
- **Wizerunek placówki** jako otwartej na innowacje i odpowiadającej na aktualne wyzwania społeczne.

Rodziny z dziećmi

- **Inspiracja do wspólnego spędzania czasu** na świeżym powietrzu i budowania bliskich relacji.
- **Możliwość aktywnego uczestniczenia rodziców w życiu szkoły** i proponowanych zajęciach.

02

Instrukcja wdrożenia

1. Na czym będzie polegało wdrożenie?

Innowacja została podzielona na 5 etapów. Dodatkowo wyłonione zostały działania, które powinny zostać zrealizowane w trakcie realizacji grantu (etapy 1 i 2). Etapy 3 i 4 pozwalają rozwijać innowację, jednak nie są wymagane do rozliczenia grantu.

Przed napisaniem wniosku o grant

Rozpoznanie (1-2 miesiące)

Rozpoznanie, czy kadra placówek jest zainteresowana realizowaniem zajęć outdoor education. Identyfikacja miejsc, gdzie można prowadzić zajęcia. Utworzenie partnerstw i przygotowanie planu zajęć.

Realizacja grantu

Przygotowanie (3 miesiące)

Przygotowanie scenariuszy zajęć oraz uzgodnienie współpracy z zaangażowanymi osobami. Zakup wyposażenia i materiałów.

Uruchomienie (9 miesięcy)

Przygotowanie i przeprowadzenie zaplanowanych zajęć metodą outdoor education. Zebranie doświadczeń uczestników.

Rozwój rozwiązania po rozliczeniu grantu

Monitoring (1-3 miesiące)

Ocena wpływu zajęć prowadzonych metodą outdoor education na dobrostan dzieci i efektywność nauczania. Wprowadzenie korekt.

Upowszechnianie (5-10 miesięcy)

Zachęcenie większej liczby nauczycieli do wdrażania metody. Opracowywanie nowych scenariuszy zajęć. Wymiana doświadczeń.

2. Jakich zasobów potrzebujecie do wdrożenia?

Do wdrożenia będziesz potrzebować różnego rodzaju zasobów, które zostały podzielone na kilka kategorii.

Zasoby ludzkie porządkują, jakie role są potrzebne do przeprowadzenia rozwiązania, i prawdopodobnie będą wymagały stworzenia nowych stanowisk pracy.

Zasoby przestrzenne wskazują na to, jakiego rodzaju przestrzeń będzie konieczna do wdrożenia innowacji.

Zasoby organizacyjne wyznaczają listę działań, o które należy zadbać w ramach własnej organizacji.

Zasoby infrastruktury i sprzętu obejmują niezbędne urządzenia, narzędzia, technologie oraz wyposażenie przestrzeni, które umożliwiają realizację projektu.

Zasoby informacyjne porządkują, o jakiego rodzaju informacje warto zadbać podczas realizacji innowacji.

Zasoby ludzkie

- **nauczyciele lub edukatorzy pracujący w danej placówce** — osoby, które przygotowują scenariusze zajęć i przeprowadzają zajęcia na zewnątrz (sprawdź, jakie formy wynagrodzenia są zgodne z regulaminem i przepisami obowiązującymi w Twojej placówce)
- **opiekunowie (inni nauczyciele lub rodzice)** — osoby, które podczas wyjść poza placówkę zapewnią właściwą opiekę, zgodnie z wymogami prawnymi
- **edukatorzy i instruktorzy** — osoby, które będą prowadzić zajęcia w miejscach, gdzie jest to wymagane lub wskazane z uwagi na ich ekspercką wiedzę (np. przewodnicy na terenie parków narodowych, leśni edukatorzy w ośrodkach Lasów Państwowych, instruktorzy w przypadku aktywności sportowych)
- **osoby z ekspercką wiedzą i doświadczeniem w zakresie planowania zajęć na świeżym powietrzu** — osoby, które mogą wesprzeć nauczycieli w przygotowaniu scenariuszy zajęć

Zasoby przestrzenne

- **teren do prowadzenia zajęć** — zajęcia prowadzone są na zewnątrz, blisko natury, w lokalizacjach wybranych dla danej tematyki zajęć (może to być las, park miejski, inne tereny zielone, ale także teren zewnętrzny placówki edukacyjnej lub bezpośrednio z nią sąsiadujący, a także specjalne centra edukacyjne lub siedziby nadleśnictw)

Zasoby organizacyjne

- **koordynacja projektu** — zarządzanie całością wdrożenia i komunikacją z partnerami
- **osoba odpowiedzialna za bezpieczeństwo i BHP (przeszkolony pracownik JST lub partner)** — wspomaga w tworzeniu regulaminów w kwestii dotyczących bezpieczeństwa i przepisów BHP oraz weryfikuje zgodność z przepisami przygotowanych zasad prowadzenia zajęć
- **obsługa księgowa** — rozliczenie
- **obsługa prawna** — zadbanie o wymogi formalne

Zasoby infrastruktury i sprzętu

Niezależnie od przedmiotu i zakresu zajęć **każdy nauczyciel, który będzie prowadził zajęcia na zewnątrz, powinien dysponować w wyposażeniu zapewniającym bezpieczeństwo uczestników i komfort prowadzenia zajęć.**

Przykładowe wyposażenie:

- **ubrania i środki ochronne** — kamizelki odblaskowe, płaszcze lub pelerynki przeciwdeszczowe i czapki (po kilka sztuk – dla dzieci, które nie wezmą ich ze sobą), rękawiczki ochronne wielorazowe, ochraniacze na buty przeciw przemoknięciu, apteczka, latarki (kilka sztuk)
- **nieprzemakalne maty umożliwiające siadanie na ziemi** — np. koce piknikowe zabezpieczone przed przemakaniem albo składane karimaty
- **termosy na ciepłe napoje, opakowania wielorazowe na suchy prowiant** — po kilka sztuk, żeby móc zabrać podstawowe

napoje i prowiant na dłuższe wyjścia poza placówkę

- **torby lub plecaki umożliwiające przeniesienie potrzebnych materiałów na miejsce prowadzenia zajęć** — co najmniej kilka sztuk, tak żeby móc rozdzielić te rzeczy na kilka osób

Zależnie od nauczanego przedmiotu, wieku dzieci i zaplanowanych scenariuszy zajęć, **każdy nauczyciel potrzebuje specyficznego zestawu materiałów i wyposażenia, które umożliwią merytoryczne realizowanie zajęć na świeżym powietrzu.**

Przykładowe wyposażenie:

- **zajęcia dla dzieci w przedszkolu** — zabawki do zajęć ruchowych (np. kółka do rzucania do celu, pachołki do ustawiania toru przeszkód, piłki), materiały plastyczne (np. podkładki do rysowania i kredki), kubeczki lub koszyczki do zbierania przedmiotów (kasztanów, liści itp.), narzędzia ogrodnicze (łopatki, wiaderka, konewki), miarki, lornetki, lupy
- **zajęcia dla dzieci w klasach 1-3** — zabawki i wyposażenie do zajęć ruchowych (np. do ustawiania toru przeszkód), materiały plastyczne (np. kreda lub kredki do rysowania na ziemi, podkładki do rysowania lub notowania), pomoce naukowe (np. atlasy roślin i zwierząt), koszyki lub kubeczki do zbierania przedmiotów, przyrządy badawcze (np. stopery do liczenia czasu, lupki powiększające i lornetki, kompasy, mikroskopy), narzędzia ogrodnicze, mapy i przewodniki po odwiedzanych miejscach
- **zajęcia dla dzieci w klasach 4-8** (przykładowo z geografii) — mapy, atlasy i przewodniki, kosze lub pojemniki (np. do zbierania próbek skał lub minerałów), lupki i marki, lornetki, kompasy, taśmy miernicze, termometr zewnętrzny, narzędzia do prac geologicznych (młotki, łopatki)
- **zajęcia dla młodzieży w liceum** (przykładowo z biologii) — lupy, przenośne mikroskopy, pojemniki na zbierane próbki (np. roślin, owadów, grzybów), miarki, kosze lub kubeczki, mikroskopy stereoskopowe, mikroskopy optyczne, szalki, szkiełka podstawowe do preparatów, szkiełka nakrywkowe do preparatów, zestaw preparatów stałych, pęsety, igły preparacyjne, kroplomierze, woda, żyłki oklejone z jednej strony taśmą izolacyjną, lupy, lornetki, płyn Lugola

Zasoby informacyjne

- **zasady korzystania z tych miejsc** — zasady danego miejsca, w którym planowane są zajęcia (czy są ogólnodostępne, czy korzystanie z nich wymaga zgody albo umówienia wizyty w danym miejscu)
- **scenariusze zajęć** — szczegółowe plany pracy z uczestnikami zajęć, których wypracowanie możliwe jest przy wsparciu eksperckiej wiedzy w tym obszarze lub poprzez udział w kursie bądź szkoleniu rozwijającym kompetencje potrzebne do prowadzenia zajęć
- **dokumentacja dla rodziców** — zgody rodziców, lista osób uczestniczących, plan zajęć itp., zgodnie z regulaminem szkoły i wymogami prawnymi

3. Jak przeprowadzić wdrożenie krok po kroku?

Poniżej znajduje się szczegółowy opis propozycji działań, które warto zrealizować, aby skutecznie wdrożyć innowację. Niektóre z nich są opcjonalne (na kolorowym tle), a więc takie, które zwiększają jakość innowacji, jednak pominięcie ich nie wpłynie negatywnie na wdrożenie rozwiązania.

Przed napisaniem wniosku o grant

Etap 0 Rozpoznanie

1. Wybierz operatora w JST

Wskaż, jaka jednostka będzie odpowiedzialna za wdrożenie. Nawiąż współpracę z partnerami i ustal ich zakres zaangażowania.

2. Sprawdź, czy kadra placówki jest zainteresowana wprowadzeniem tej formy nauczania

Zorganizuj spotkanie dla kadry w Twojej placówce i przedstaw propozycję prowadzenia zajęć nową metodą. Opowiedz o idei outdoor education, pokaż przykładowe scenariusze zajęć i omów korzyści z wdrażania tej metody nauczania. Sprawdź, ile osób jest zainteresowanych wdrożeniem innowacji i wprowadzeniem takiej formy zajęć w ramach swoich przedmiotów.

3. Zidentyfikuj miejsca w okolicy, gdzie można organizować zajęcia

Zorientuj się, jakie miejsca do prowadzenia zajęć są dostępne w bezpośrednim otoczeniu szkoły lub nawet na jej terenie. Sprawdź, do jakich miejsc można łatwo dojechać komunikacją publiczną. Poszukaj ciekawych lokalizacji w odległości pozwalającej na kilkugodzinną wycieczkę. Zajęcia na zewnątrz mogą trwać jedną godzinę lekcyjną lub cały dzień. Część wymaga planowania, a inne można realizować bez długich przygotowań. Warto mieć li-

stę miejsc, które są dostosowane do różnej długości zajęć i metody, jaką przyjmiesz (projektowej, zajęć programowych lub ad hoc).

4. Poszukaj partnerów, z którymi możesz współpracować przy prowadzeniu zajęć

Nawiąż kontakt z osobami i organizacjami z Twojej okolicy. Poszukaj podmiotów, które zajmują się tematyką przyrodniczą, historyczną, społeczną oraz takich, które mają doświadczenie w pracy z dziećmi. Umów się na spotkania i opowiedz o swoich planach realizowania zajęć outdoorowych. Sprawdź, w jakim zakresie i na jakich zasadach możliwa jest współpraca z partnerami. Część organizacji być może zapewni wsparcie nieodpłatnie w ramach realizacji swoich własnych zadań. Sprawdź także, czy te organizacje mają jakieś ograniczenia czasowe lub terminowe – to będzie ważne przy planowaniu zajęć.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Współpraca może obejmować przeprowadzenie pojedynczych zajęć albo wspólnie realizowane dłuższe projekty. Zapytaj, czy dana organizacja ma swoje działania i projekty edukacyjne, przy których możecie współpracować projektowo (np. współpraca z zarządcami różnych terenów zielonych albo lasów uwzględniająca zmienne pory roku i projekt oparty o obserwację zmian w przyrodzie).

5. Przygotuj wstępny plan zajęć outdoor education w placówce

Wspólnie z kadrą placówki przygotuj wstępny plan zajęć, który będzie obejmować Wasze pomysły na zajęcia – od pojedynczych lekcji do całodniowych – i miejsca ich potencjalnej realizacji. Ujmij w planie, jakie tematy i w ramach jakich przedmiotów można realizować podczas tych zajęć. Omów ten plan z zespołem i wstępnie zaplanujcie go w czasie tak, żeby uwzględniał różne pory roku i panujące warunki pogodowe oraz program nauczania.

Realizacja grantu

Etap 01 Przygotowanie

1. Przygotuj szczegółowy plan zajęć i scenariusze

Zaproś zespół placówki do współpracy przy planowaniu i realizacji zajęć. Nawet jeśli tylko część nauczycieli zdecyduje się wdrażać innowację, to warto, żeby pozostałe osoby w zespole wiedziały o planowanych działaniach i mogły je wspierać albo częściowo w nich uczestniczyć. Warto także zapytać o uwagi, wskazówki i obserwacje, które mogą być istotne dla planowania szczegółów zajęć (np. od szkolnego psychologa). Ustal dokładne daty, kiedy będziecie realizować zajęcia outdoor education, które będą trwały dłużej niż 1-2 godziny lekcyjne. Dla krótszych zajęć, które mieszczą się na jednej lub dwóch godzinach lekcyjnych, szczegółowy plan może być ustalany doraźnie – z wyprzedzeniem od 1 do 3 tygodni. Zaplanuj scenariusze zajęć. Przemyśl dokładny przebieg każdego z zajęć i potrzebne do ich prowadzenia materiały dydaktyczne – pomoce szkolne, sprzęty, instrukcje do zadań itp.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zorganizuj spotkanie zespołu z praktykami – osobami prowadzącymi zajęcia edukacji outdoorowej (np. leśni edukatorzy, przedstawiciele NGO lub nauczyciele z innych szkół). Podczas szkolenia goście podzielą się praktyczną wiedzą i doświadczeniem. Preferowany format to spotkanie w terenie, ale w razie potrzeby możliwa jest prezentacja w szkole lub zdalnie.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Włącz uczniów w proces planowania zajęć. Zakres ich zaangażowania zależy od wieku: najmłodsi mogą proponować miejsca z najbliższego otoczenia na wyście, a starsza młodzież może aktywnie uczestniczyć w doprecyzowaniu scenariusza lub nawet przygotować część zajęć, którą samodzielnie poprowadzą (np. element podchodów albo prezentację o odwiedzanych miejscach).

2. Przygotuj niezbędne zasady i regulaminy

Przygotuj regulamin zajęć i zasady bezpieczeństwa. Spisz zasady udziału w zajęciach obejmujące kwestie porządkowe i bezpieczeństwa. Uwzględnij w nim także instrukcje działania w sytuacjach nagłych (np. nagła zmiana pogody, wypadek, oddalenie się dziecka od grupy). Podczas zajęć w terenie dzieci powinny posiadać odpowiedni ubiór uwzględniający warunki pogodowe i przyrodnicze (np. buty trekkingowe czy kurtkę chroniącą przed deszczem, nakrycie głowy i zakrycie ciała tam, gdzie mogą występować kleszcze). Zadbaj o adekwatną do czasu trwania zajęć ilość jedzenia i napojów oraz o warunki, w których ewentualnie będzie można zjeść posiłek. Podczas zajęć niezbędna jest także apteczka przenośna i ewentualne inne środki bezpieczeństwa (np. kamizelki ochronne, rękawiczki). Przygotuj wskazówki, jak przygotować się do zajęć, zarówno dla rodziców, jak i dla dzieci oraz młodzieży.

3. Przygotuj wzór dokumentacji

Przygotuj dokumentację, która będzie niezbędna dla prowadzenia zajęć: dziennik zajęć, listy uczniów biorących udział w zajęciach, zgody rodziców itp. Z tych dokumentów będziecie potem każdorazowo korzystać, realizując konkretne zajęcia na świeżym powietrzu. Przygotuj też prostą i czytelną instrukcję dla kadry, jak wypełniać tę dokumentację. Ważne, żeby nie budziło to wątpliwości formalnych i nie zniechęciło przez to do prowadzenia zajęć outdoorowych.

4. Poinformuj uczestników i ich rodziców o nowej metodzie

Opowiedz rodzicom (np. na zebraniu) i dzieciom (np. na lekcji wychowawczej) o planowanym wdrożeniu nowej formy prowadzenia zajęć. Przedstaw korzyści, jakie niosą te zajęcia. Opowiedz o przykładowych zaplanowanych aktywnościach. Przedstaw kalendarz planowanych zajęć na zewnątrz. Opowiedz o zasadach porządkowych i bezpieczeństwa. Wyjaśnij, jakie są oczekiwania wobec rodziców – np. wyposażanie dzieci w odpowiedni strój na planowane wycieczki.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zaproś rodziców do zaangażowania się w organizację zajęć. To zaangażowanie może mieć różne formy – od pomocy w przeprowadzeniu zajęć i pełnieniu roli wspomagającego opiekuna/nki do proponowania konkretnych tematów zajęć lub nawet przygotowania i współprowadzenia zajęć.

5. Ustal zasady współpracy z osobami i podmiotami, z którymi będziesz działać przy prowadzeniu zajęć

Doprecyzuj zasady współpracy z partnerami zewnętrznymi. Jeśli to potrzebne, podpisz umowy lub porozumienia o współpracy. Sprawdź, czy udział dzieci w zajęciach realizowanych z partnerami wymaga dodatkowych zgód rodziców (niektóre podmioty mogą tego wymagać). Sprawdź, czy partnerzy mają dodatkowe zasady bezpieczeństwa – będziesz mógł przekazać je dzieciom przed zajęciami.

6. Kup niezbędne wyposażenie i materiały dydaktyczne potrzebne do prowadzenia zajęć

W zależności od charakteru planowanych na dany rok zajęć może być potrzebne różne wyposażenie. Kup i przygotuj materiały i pomoce, z których będzie można korzystać. W proces kompletowania materiałów powinni być przede wszystkim zaangażowani nauczyciele, którzy będą te zajęcia prowadzić.

Realizacja grantu

Etap 02 Uruchomienie

1. Przygotuj logistyczne szczegóły każdego zajęcia

Zaplanuj, jak dotrzeć na miejsce zajęć i ile zajmie to czasu. Jeśli to potrzebne, kup wcześniej bilety komunikacji publicznej lub zorganizuj transport. Sprawdź, czy na wypadek niepogody będzie dostępne schronienie oraz czy będzie można realizować lub kontynuować zaplanowane zajęcia. Pomyśl o posiłkach i miejscu do ich zjedzenia, jeśli zajęcia wiążą się z dłuższym pobytem w terenie. Skontaktuj się z osobami, z którymi będziesz współpracować przy realizacji danych zajęć (np. leśni edukatorzy, przewodnicy). Potwierdź z nimi szczegóły – merytoryczne i logistyczne. Poinformuj dzieci i rodziców o zaplanowanych zajęciach. Wyjaśnij, gdzie się wybieracie, czego dotyczą zajęcia i ile będą trwały. Zadbaj o dokładne instrukcje, jak przygotować się na zajęcia – jak się ubrać, co ze sobą zabrać, czy dzieci powinny mieć ze sobą jedzenie itp. Jeśli to niezbędne, zadbaj o zebranie zgód od rodziców na wycieczkę. Przygotuj niezbędne materiały, pomoce dydaktyczne, sprzęt oraz apteczkę i środki bezpieczeństwa. Przemyśl, jak je przenieść na miejsce prowadzenia zajęć. W razie potrzeby możesz rozdzielić materiały pomiędzy uczniów, żeby każda osoba zabrała coś ze sobą.

2. Przeprowadź zajęcia w terenie

Przeprowadź zajęcia zgodnie z zaplanowanym scenariuszem. Jeśli jednak będzie taka potrzeba, dostosuj go adekwatnie do okoliczności. Sprawdzaj, czy wszystkie dzieci angażują się w pracę i w razie konieczności dostosuj zadania do ich możliwości. Prowadź niezbędną dokumentację zajęć – spisuj swoje obserwacje, zbieraj efekty prac uczniów, jeśli są utrwalane (np. dzieci robią szkice lub zapisują swoje obserwacje), rób dokumentację fotograficzną. To wszystko będzie przydatne do analizy efektów i udoskonalania scenariuszy zajęć. Informuj rodziców o przebiegu zajęć. Możesz także udostępnić im zdjęcia. Przekaż, czego dzieci się uczyły i czy były zadowolone z zajęć.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zaproponuj różne formy kontynuacji zajęć w domu, z rodzicami. To pomoże w utrwalaniu efektów nauki, ale także zainspiruje do wspólnego spędzania czasu na zewnątrz. Możesz przygotować kilka propozycji wspólnych aktywności, nawiązujących do tematyki zajęć, które mogą kontynuować całe rodziny.

3. Dbaj o bezpieczeństwo

Przed każdymi zajęciami przypominaj dzieciom, jakie są zasady bezpieczeństwa, a rodzicom, jak wyposażyć dzieci na zajęcia. Sprawdzaj, czy masz niezbędne środki bezpieczeństwa i apteczkę przed rozpoczęciem zajęć.

4. Podsumuj zajęcia

Podsumuj zajęcia z dziećmi – zapytaj je o ich wrażenia i doświadczenie. Sprawdź, co podobało się najbardziej, a co było trudnością. Starszą młodzież możesz poprosić o spisanie swoich wrażeń i opinii. Najbardziej wartościowa będzie jednak rozmowa. Możesz przeprowadzić ją na zakończenie zajęć albo już podczas lekcji, które będą odbywać się w szkole.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zapraszaj inne osoby z kadry do zaangażowania się w zajęcia. Im więcej osób w placówce zna tę metodę, tym korzyści z tej formy uczenia będą większe. Proponuj wspólne zajęcia, jeśli widzisz miejsce do łączenia wątków z różnych przedmiotów i wspólnego zaplanowania interdyscyplinarnych scenariuszy.

Rozwój rozwiązania po rozliczeniu grantu

Etap 03 Monitoring działań

1. Obserwuj i regularnie zbieraj opinie

Prowadź dokumentację zajęć i jednocześnie spisuj obserwacje i wnioski osób, które je prowadziły, oraz dzieci i młodzieży, która brała w nich udział. Po zakończeniu semestru albo roku szkolnego podsumuj efekty realizacji zajęć. Przejrzyj swoje notatki z obserwacjami, przeanalizuj opinie dzieci. Zastanów się, jakie udało się osiągnąć efekty i czy są zgodne z założeniami. Przemyśl, co można zmodyfikować w przyszłości. Spisz wnioski z podsumowania.

2. Sprawdzaj, jakie pojawiają się wyzwania podczas prowadzenia zajęć

Zbierz, jakie nieprzewidziane trudności lub okoliczności utrudniają realizowanie zajęć – dzięki temu można lepiej im zapobiegać w przyszłości.

3. Monitoruj koszty

Sprawdzaj, czy nie pojawiły się niespodziewane koszty, które nie były przewidziane na etapie planowania zajęć. Upewnij się też, czy udział w zajęciach nie pociąga za sobą dodatkowych kosztów po stronie rodziców. Jeśli są one barierą udziału w zajęciach, zadbaj o to, aby wspierać w razie potrzeby takie rodziny.

4. Opracuj jasne wskaźniki sukcesu

Ustal proste mierniki, które pozwolą ocenić, czy zajęcia przynoszą efekty. Podejmując decyzję o wskaźnikach, które chcesz osiągnąć, pamiętaj, aby przemyśleć także, w jaki sposób będziesz te dane zbierać i gromadzić.

Poniżej kilka przykładowych mierników:

- **poziom satysfakcji** — jaki odsetek dzieci i młodzieży jest zadowolonych z prowadzonych zajęć i lubi naukę w tej formie bądź uważa ją za ciekawą,
- **efekty nauczania** — efektywność zdobywania nowej wiedzy i umiejętności, które były nauczane z wykorzystaniem outdoor

education,

- **liczba zajęć przeprowadzonych w formie outdoor education** — ile zajęć poza placówką udało się przeprowadzić w danym okresie, jak często dzieci i młodzież mogły się uczyć na zewnątrz,
- **bezpieczeństwo** — brak poważnych niebezpiecznych sytuacji i możliwość szybkiego i sprawnego reagowania na drobne zdarzenia nieprzewidziane,
- **współpraca** — liczba podmiotów zewnętrznych, z którymi udało się nawiązać współpracę przy prowadzeniu zajęć,
- **część kadry, która jest zaangażowana w zajęcia** — jaka część kadry zaangażowała się we wdrażanie zajęć w formie outdoor education i wykorzystywanie tej formy dla realizacji swoich programów nauczania.

5. Przygotuj raport podsumowujący

Oceń, jakie korzyści widzi kadra i dzieci z realizowanych działań – dzięki temu będzie wiadomo, czy działania przynoszą zakładane efekty. Zrób to na przykład po każdym semestrze nauki.

6. Wprowadzaj zmiany

Wszelkie zebrane dane nie powinny tkwić beczynnie w szufladach, a służyć jako podstawy do podejmowania decyzji i wprowadzania usprawnień. Nie bój się wdrażać zmian, sprawdzać nowych pomysłów. Jeśli przy realizowaniu zajęć coś nie będzie działało zgodnie z wyobrażeniem, to oznacza, że warto przemyśleć scenariusze zajęć i dostosować go do specyfiki zajęć i potrzeb dzieci.

Rozwój rozwiązania po rozliczeniu grantu

Etap 04 Upowszechnianie

1. Podziel się wnioskami z prowadzonych zajęć ze wszystkimi osobami z kadry placówki

Zadbaj o wymianę doświadczeń między wszystkimi osobami zaangażowanymi w prowadzenie zajęć w Twojej placówce. W omówieniu powinny brać udział także osoby, które nie prowadzą jeszcze lekcji w terenie – to może pomóc im w podjęciu decyzji o wprowadzeniu takiej formy uczenia.

2. Aktywnie szukaj nowych partnerów zewnętrznych do współpracy

Sprawdź, kto może być partnerem do prowadzenia zajęć w przyszłości – to mogą być organizacje pozarządowe, ale także osoby, które mają ciekawą wiedzę lub umiejętności. Szukaj nowych miejsc, które można odwiedzić, żeby przeprowadzić nowe, ciekawe zajęcia.

3. Rozwijaj nowe programy zajęć, które możesz realizować w kolejnych latach

Zaangażuj nie tylko cały zespół, ale również dzieci i młodzież, rodziców czy partnerów w rozwijanie nowych programów. Dbaj o to, żeby programy realizowanych zajęć były dostępne dla całej kadry, np. umieszczaj scenariusze i obserwacje z zajęć na wspólnym dysku. Dzięki temu osoby będą mogły korzystać z doświadczenia innych.

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zadbaj o wsparcie i współpracę doświadczonych osób spoza Twojej placówki przy planowaniu nowych scenariuszy zajęć. Zorganizuj wewnętrzne warsztaty dla kadry, uczniów i rodziców z Twojej placówki lub zaproś do współpracy osoby eksperckie, które mają ciekawe doświadczenie. Wymiana pomysłów pomoże opracować ciekawe nowe scenariusze lekcji.

4. Podziel się swoim doświadczeniem z innymi placówkami, w których można wdrażać outdoor education

Dziel się doświadczeniem poza Twoją placówką. Możesz to robić przy różnych okazjach – seminariach, na konferencjach, na spotkaniach w samorządzie. Udostępniaj swoje materiały i scenariusze zajęć w taki sposób, aby więcej osób mogło z nich korzystać (możesz np. prowadzić grupę online poświęconą wymianie doświadczeń w tym obszarze).

Chcesz więcej? (opcjonalnie)

Zorganizuj spotkanie poświęcone wymianie wiedzy i doświadczeń dotyczących prowadzenia zajęć w terenie. Zaproś na nie inne osoby, które mogą być zainteresowane waszymi praktykami albo same podzielić się swoim doświadczeniem. Jeśli to możliwe, to zorganizuj je także w formie wydarzenia w plenerze.

4. Na jakie potencjalne ryzyka należy uważać?

Każde wdrożenie projektu niesie za sobą bariery, które mogą się pojawiać w trakcie prac. Poniżej znajduje się lista barier oraz sposoby radzenia sobie z nimi, które pozwolą na lepsze przygotowanie się do działania.

Bariera	Sposób poradzenia sobie z nią
Obawa kadry o zrealizowanie programu nauczania w nietypowej formie zajęć	Zwróć uwagę kadry, że w ramach zajęć można łączyć różne tematy i treści, a nauczanie w formie doświadczeń na świeżym powietrzu jest efektywniejsze. Pokaż przykłady z innych miast i państw. Zostaw nauczycielom przestrzeń, żeby mogli organizować wyjścia w ramach łączenia różnych lekcji (np. wf i biologia lub geografia). Umożliwi to dłuższe wyjścia, które jednocześnie zrealizują program kilku przedmiotów. Zadbaj o takie ułożenie planu lekcji, żeby nauczycielom było łatwo planować dłuższe (np. 2-godzinne lub całodniowe) zajęcia.
Czasochłonność prowadzenia zajęć poza szkołą (często trwają dłużej niż godzina lekcyjna)	Zachęcaj do współpracy kadrę prowadzącą zajęcia z różnych przedmiotów. Podkreślaj, że w ramach jednych zajęć można włączać tematy z wielu przedmiotów. Przygotuj jasne zasady, wg których nauczyciele mogą realizować wspólne zajęcia na zewnątrz.
Brak czasu kadry na szukanie partnerów do współpracy przy realizacji zajęć	Wspieraj kadrę w szukaniu partnerów do współpracy przy realizacji zajęć. Zapraszaj takie osoby do szkoły, tak żeby kadra mogła je poznać, np. na zebraniu rady pedagogicznej.

Bariera	Sposób poradzenia sobie z nią
Obawy o bezpieczeństwo podczas wyjść poza szkołę	Przygotuj szczegółowe zasady bezpieczeństwa, które obejmują także opis, jak reagować na ryzyka zgłaszane przez kadrę. Opracuj zasady bezpieczeństwa dla dzieci, żeby kadra mogła je łatwo przedstawić uczestnikom.
Bariery w udziale w zajęciach w przypadku osób z niepełnosprawnościami lub innymi wyzwaniami związanymi z wyjściem poza szkołę	Upewnij się, czy dzieci, które mają uczestniczyć w zajęciach, nie będą doświadczać jakichś trudności, które uniemożliwiają udział lub go utrudniają. Zapytaj o to rodziców i same dzieci. Zwróć uwagę nie tylko na widoczne niepełnosprawności, ale też na różne ograniczenia i trudności, które mogą nie być widoczne (np. spektrum autyzmu, choroby przewlekłe). Zaplanuj z wyprzedzeniem odpowiednie wsparcie dla takich dzieci.
Brak czasu kadry na przygotowywanie scenariuszy zajęć	Zapewnij wsparcie przy opracowywaniu scenariuszy zajęć. Może to być współpraca koleżeńską lub możliwość skonsultowania z osobami, które mają większe doświadczenie w planowaniu zajęć na zewnątrz. Może to być także udział w kursie lub szkoleniu związanym z tym tematem.
Brak zgody rodziców na zajęcia realizowane poza szkołą	Przygotuj materiały edukacyjne dla rodziców pokazujące korzyści z zajęć na świeżym powietrzu. Przed każdymi zajęciami przygotuj krótką informację o tematyce, przebiegu i korzyściach edukacyjnych z zajęć. Wysyłaj do rodziców krótkie podsumowania zajęć, obejmujące informację, czego dzieci się nauczyły.

5. Harmonogram prac

Zadanie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Etap 01 Przygotowanie												
1. Przygotowanie szczegółowego planu zajęć i scenariuszy												
2. Przygotowanie niezbędnych zasad i regulaminów												
3. Przygotowanie wzorów dokumentacji												
4. Poinformowanie uczestników i ich rodziców o nowej metodzie												
5. Ustalenie zasad współpracy z osobami i podmiotami współpracującymi przy prowadzeniu zajęć												
6. Przeszkolenie zespołu i edukatorów leśnych												

Zadanie	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Etap 2: Uruchomienie												
1. Przygotowanie logistycznych szczegółów każdych zajęć												
2. Przeprowadzenie zajęć w terenie												
3. Dbanie o bezpieczeństwo												
4. Podsumowanie zajęć												

6. Ramowy budżet wdrożenia innowacji

W ramowym budżecie zawarto wyłącznie koszty kwalifikowalne możliwe do sfinansowania w ramach grantu. Katalog ten nie jest zamknięty – jest wyjściową propozycją wynikającą z opisanego powyżej planu wdrożenia. Docelowy budżet powinien zostać dopasowany do skali wdrożenia i warunków organizacyjnych w jednostce wdrażającej innowację.

Budżet został podzielony na zakres podstawowy i poszerzony, zawierający koszty opcjonalne. Do zakresu podstawowego zostały przyporządkowane koszty uznane za niezbędne do wdrożenia innowacji. Zakres poszerzony zawiera natomiast koszty opcjonalne – ocenione jako ważne, bez których jednak innowacja jest możliwa do wdrożenia.

1. Wynagrodzenia osób bezpośrednio zaangażowanych						
pozycja	jednostka	liczba	cena od	cena do	koszt od	koszt do
zakres podstawowy						
1.1 Dodatkowe wynagrodzenie/honorarium dla nauczycieli	jednorazowa nagroda	1	4 000	8 000	4 000	8 000
suma kosztów podstawowych					4 000	8 000
zakres poszerzony (koszty opcjonalne)						
1.2 Koszty opłacenia edukatorów i instruktorów w miejscach poza szkołą - opcja od: 2 godziny zajęć - opcja do: zajęcia całonienne	godzina	12	150	350	1 800	4 200
suma kosztów opcjonalnych					1 800	4 200

2. Narzędzia, urządzenia i zakupy bezpośrednio związane z wdrożeniem						
pozycja	jednostka	liczba	cena od	cena do	koszt od	koszt do
zakres podstawowy						
2.1 Wyposażenie zapewniające bezpieczeństwo i komfort prowadzonych zajęć	zestaw	1	2 575	5 285	2 575	5 285
2.2 Materiały i wyposażenie do merytorycznej zajęć outdoorowych (np.: kompas, lupki, przenośne mikroskopy, lornetki, atlasy, mapy, materiały plastyczne, narzędzia ogrodnicze itp.)	zestaw	1	2 500	6 125	2 500	6 125
2.3 Koszty dojazdów do miejsc prowadzenia zajęć - kwota od: dojazd transportem publicznym - kwota do: autokar 150 km (trasa tam i z powrotem)	jeden wyjazd	12	500	1 500	6 000	18 000
2.4 Bilety wstępu do miejsc, w których realizowane są zajęcia (liczba osób 30 x 5-25)	jedno wyjście	12	150	750	1 800	9 000
suma kosztów podstawowych					12 875	38 410
zakres poszerzony (koszty opcjonalne)						
2.5 Konsultacje specjalistyczne z ekspertami dotyczące planowania zajęć w terenie	godziny	12	150	350	1 800	4 200

2.6 Szkolenie w terenie dla zespołu placówki, z praktykami – osobami prowadzącymi zajęcia edukacji outdoorowej	godziny	16	150	350	2 400	5 600
2.7 Lunch dla uczestników szkolenia 10 osób (zespół placówki wraz z praktykami)	osoba	10	53	53	530	530
2.8 koszty dojazdów dla uczestników szkolenia (zespół placówki wraz z praktykami) – usługa zawierająca koszty dojazdu bussem na 10 osób do 150 km w obie strony	jeden wyjazd	1	500	1 500	500	1 500
2.9 Prowiant podczas lekcji (w przypadku dłuższej wycieczki)	osoba	250	18	33	4 500	8 250
suma kosztów opcjonalnych					10 260	20 610
łączny koszt (zakres podstawowy)					16 875	46 410
łączny koszt – zakres poszerzony (koszty podstawowe + opcjonalne)					28 935	71 220

03

Lista załączników i źródła

1. Lista załączników

Wdrożenie innowacji wspierają materiały dodatkowe, które można pobrać ze strony www.innowacjewsamorzadzie.pl

1. **Przewodnik Outdoor Education** – opisuje możliwości i sposoby wprowadzania edukacji na świeżym powietrzu w placówkach edukacyjnych.
2. **Przykładowe scenariusze zajęć:**
 - a. nr 2, 4, 5, 9, 13, 19 - scenariusze przeznaczone dla zajęć w przedszkolach,
 - b. nr 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 14, 16, 20 - scenariusze przeznaczone dla zajęć w szkołach podstawowych,
 - c. nr 1, 8, 10, 11, 12, 15, 17, 18 - scenariusze przeznaczone dla zajęć w szkołach ponadpodstawowych.
3. **Karta samooceny ucznia** – narzędzie wspierające ocenę kompetencji zdobytych podczas zajęć.
4. **Karta samooceny nauczyciela** – narzędzie wspierające przeprowadzenie oceny prowadzenia zajęć i metody edukacji na świeżym powietrzu.

2. Źródła

1. Zdjęcia pochodzą z serwisu Freepik, www.freepik.com.
2. Ikony pochodzą z serwisu Flaticon, www.flaticon.com.

